

Korruptio hukkaa moniäänisyyden

Piilokorruptiota tai rakenteellista korruptiota on vaikea määritellä tai rajata täsmällisesti. Kyse ei ole varsinaisista rikoksista, eikä piilokorruptio näy tilastoissa, vaikka siihen liittyvät ilmiöt näyttävät olevan varsin yleisiä.

Korruptiosta kokoontuivat keskustelemaan työyhteisön kehittäjät ja työnohjaajat **Tuula Kiander, Pekka Tokola** ja **Jussi Onnismaa**.

TUULA: Luulen, ettei tässä keskustelussa voi päästä rakenteellisen tai piilokorruption täsmällisiin määrittelyihin, mutta voidaan pohtia eri tapoja, miten se meille itse kullekin näyttääytyy.

JUSSI: Luin juuri **Mannie Sherin** artikkelin aiheesta. Hänen mukaansa kyse ei ole vain jostain poikkeamasta, joka pitäisi tunnistaa ja poistaa, vaan korruptio kuuluu väistämättä inhimilliseen toimintaan ja organisaatioihin. Siten korruptio on osa meitä. Silti sitä voi ja tulee yrittää tunnistaa. Sher vastustaa yksilöllistämistä. ”Mielentila” on aina jaettu ja sosiaalinen mielentila.

PEKKA: Kapean kuvauksen mukaan korruptio on viranomaisten lahjontaa. Toinen tapa on kuvata korruptiota valta-aseman väärinkäyttönä yksittäisen ryhmän tai yksilön edun hyväksi. Kyse voi olla myös ”turmeluksesta ja pahaan vientelemisestä”. Esimerkiksi lääkärit

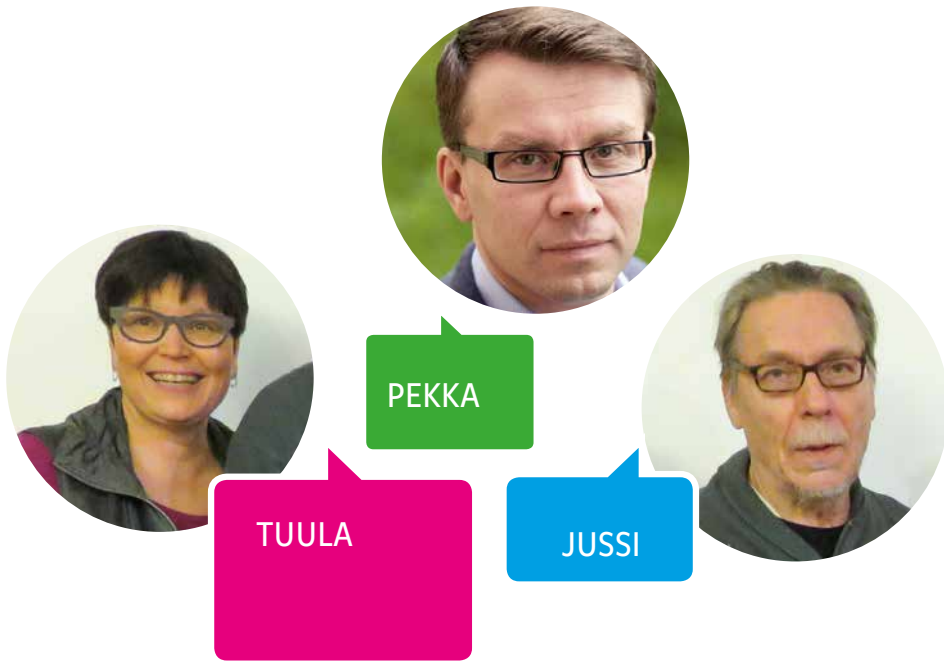
saattoivat takavuosina saada etuja lääketehtailta. On luotu sidos ja sitä on pidetty normaalina.

JUSSI: Lääkäreillä on kuitenkin vanhin eettinen koodi, Hippokrateen vala. Sher erottaa kriminaalin ja korruptoituneen ajatusmallin. Rikollinen voi ajatella: ”Tiedän, että tämä on väärin, mutta teen näin silti.” Korruptoitunut tapa on sitä vastoin asettautumista oikean ja väärän määrittelyn ulkopuolelle. Oikean ja väärän koodit eivät ole kiinnostavia eivätkä ne koske minua/meitä mitenkään.

VALTA TOIMIA JA OLLA TOIMIMATTA

TUULA: Valta turmelee -sanonta tuo mieleen, että valta turmelee joitakin toisia jossain toisaalla, mutta sen sijaan voi kiinnittää huomiota itsellä olevaan valtaan. Meillä kaikilla on valta toimia tai olla toimimatta. Tuoko tämä aika erityisesti tarvetta sijoittaa paha jonnekin toisaalle?

PEKKA: Kun pahan tai vallan sijoittaa jonnekin muualle, on helpottavaa ajatella, että tietyt edut ”kuuluvat” automaattisesti minulle. Verkostoissa etuja ei kukaan kyseenalaista. Val-

ta-aseman väärinkäytöksistä kerrotaan vain luotetuille.

JUSSI: Eettinen toiminta voidaan nähdä korruption vastakohtaksi, mutta ei niin, että eettinen toiminta olisi suoraviivaisesti ”hyvää” ja korruptio ”pahaa”. Pikemminkin kyse on jatkuvasta reflektiosta ja sen tunnistamisesta, ettei aina ole olemassa hyvää ratkaisua. Korruptio on myös sitä, että teen joka päivä siten kuin on tapana tehdä.

TUULA: Mikä auttaisi tutkimaan ja refleктоimaan valtaa ja korruptiota? Mikä altistaa vallan sulkeistamiseen pois itsestä ja mikä auttaisi olemaan tietoinen omasta vallasta?

PEKKA: Siellä missä liikkuu paljon rahaa, altistutaan korruptiolle helposti. Organisaatioissa voi kuulla, että johdoto lähti seminaariin toiselle puolelle maapalloa, vaikka tarkoitus kai olisi pikemminkin saada tehtävät sujumaan.

PYSY RYHMÄSSÄ TAI KUOLET

JUSSI: Olemme joka päivä osa antamisen ja saamisen, lahjan ja vastalahjan verkostoa. Tässä ei ole sinänsä mitään pahaa, mutta tällöin myös paha tulee helposti banaaliksi ja jokapäiväiseksi. Jos yrittää katkaista jokapäiväisen kierteen, voi saada vastaanansa muiden aggression. Tällöin joutuu sanoutumaan irti toisista ja jää yksin.

TUULA: Luin juuri Anton Obholzerin artikkelin Työelämässä kohtaavat unelmat ja todellisuus, kirjasta Ettemme olisi kuin lampaat. Obholzer kirjoitti ihmisen suhteesta todellisuuteen. Sitä estävät primitiiviset ja tiedostamattomat pelot. On tärkeää kuulua joukkoon: pysy ryhmässä, tai muuten kuolet. Täällä on jatkuva taistelu tilasta. Onko minulla tilaa tehdä töitä? Miten meihin vaikuttaa tilan puutteen johtuva ahdistus?

PEKKA: Diktaattorien valtavien omaisuuksien luonti ja valtiolta kavalukset voivat heijastaa samaa katoamisen pelkoa ja turvallisuuden hakemista. On luotava riittävän iso puskuri tulevaisuuden varalle.

TUULA: Pelko voi liittyä myös työn luonteeseen. On vaikea tavoittaa sitä, mikä työssä oikeasti pelottaa. Löytävätkö esimerkiksi johtajat paikkaa, jossa he voivat olla kosketuksissa pelkojen kanssa? Pitääkö johtajien haalia etuja omalle firmalle aggressiivisesti, koska epäonnistumisen pelko on niin suuri?

JUSSI: Jaana Laukkarisen Johtajan valta ja pelko on tärkeä teos tästä aiheesta.

KORRUPTIO TARKOITTA SISÄISTÄ KUOLEMAA.

TODEN PILOTTTELU

PEKKA: Johtaja voi sitoa ja manipuloida työyhteisön pienilläkin etuoikeuksilla vallan verkostoon.

TUULA: Ulkopuolisena työnhajajana tai konsulttina voi organisaatiossa aistia kummallisen pelon ilmapiirin. Jos lopulta pääsee puhumaan vastuuhenkilöiden kanssa, pitää osata ”käytettyä”. Päällisin puolin kaikki näyttää olevan ok, mutta on oltava jatkuvasti varuillaan. Mistään ei saa otetta. **Harri Hyypä** on todennut, että korruptio on kauhistuttava ilmiö, joka tuntuu myös kehollisesti.

JUSSI: Samantapaista voi joutua kokemaan myös päivittäin organisaation jäsenenä. Työntekijöillä ei ole paljoakaan oikeuksia, mutta osa hankkii etuoikeuksia. Pelin säännöt vaihtuvat

TUTKIMUS PILOKORRUPTIOSTA

Vaasan yliopiston tutkimuksen mukaan kansalaisten kokemus pilokorruptiosta liittyy rikollisen lahjonnan sijasta valta-aseman ja vaikutusvallan väärinkäyttöön eri toimialoilla: kansalaisten vähättelyyn, asiantuntija-aseman korostukseen, salaamiseen ja piilotteluun, jääviysongelmiin tai kilpailutuksen puutteisiin. Lisäksi on törmätty hyvä veli -verkostoihin: eturistiriitoihin, esteellisyyteen, poissulkemiseen, kartelleihin tai suosikkijärjestelmiin. On koettu myös sukulaisten suosintaa, lähipiirille annettuja etuja, poliittisia nimityksiä sekä hyvän hallinnon loukkauksia kuten salailua, ongelmien peittelyä, viivyttelyä ja huonoa johtamista.

Salminen, Ari & Viinamäki, Olli-Pekka (2017). Piilokorruptio Suomessa: Mitä kansalaiset kertovat? Vaasan yliopiston raportteja 3.

arvaamattomasti.

Kauhun kokemuksiä voi aiheuttaa avokonttori, jossa syntyy pöhinää tehtävän kadotessa. Koulussakin pitää nyt kuulemma luoda ”oppimismaisemia”, avokonttorimaista avointa tilaa, jossa ulospäin suuntautuneimmat oppivat pöhisemään.

TUULA: Pitääkö työn maisemassa pärjätäkseen lavastaa ja puvustaa itsensä oikeanlaiseksi? Joutuuko todellisuutta piilotelemaan työpaikalla? Piilotetun joutuu sitten kuulemaan työterveys tai työnohjaaja.

OLISIKO MYÖTÄ- TUNTO LÄÄKE KORRUPTIOON?

Syntyy maailma, joka ei enää ole kosketuksissa todellisuuteen. Todellisuus, joka ehkä viedään yksilöllisesti työterveyteen tai työnohjaajalle, on kuitenkin aina suhteissa syntyvää ja moniäänistä tulkintaa. Korruptoituneessa maailmassa ei enää pyritä moniäänisyyteen.

PEKKA: Korruptio on välttelemistä. Ihmiset saattavat vältellä röitä, esimerkiksi hakea sairaslomaa, koska joku on työpaikalla ollut jostain eri mieltä. Paeetaan hankalaa tilannetta, koska muihin ei luoteta tai ei osata puhua.

KORRUPTION KAMMOTTAVUUS

TUULA: Pelkoa lietsoo organisaatioissa se, mikä tiedetään, mutta mistä ei puhuta.

JUSSI: Kammottavaa on **Freudin** kuvaama unheimlich, tuttu, mutta samalla outo. Ikään kuin tiedetään mistä on kyse, mutta ei kuitenkaan tiedetä.

PEKKA: Kehittämiskielellä ei organisaatioissa ole välttämättä sisältöä, eikä puhuja itsekään usko siihen, mutta se kuulostaa jollain tavoin vakuuttavalta.

TUULA: Jos käytetään tyhjää kieltä tietoisesti, esimerkiksi uralla etenemiseksi, se voi johtaa sisäiseen mureneeseen, sisäiseen korruptoituneisuuteen. Jos tietää kuka on ja kuuntelee it-

seen, voi liittyä toisiin, ammatilliseen ja henkilökohtaiseen identiteettiin ja on paremmin turvassa sisäiseltä kuolemalta.

JUSSI: Jos luottaisimme siihen, mikä meissä on valoisaa, vahvaa ja pitkäjänteisempää, siitä voisi löytyä vahvuutta korruption vastustukseen.

TUULA: Sitä mukaa kuin kontrollilla yritetään hallita vallan väärinkäyttöä, luottamus ja luotettavuus tuntuvat arvoina murenevan. Korruptio sanankin on pelottava, sen haluaa torjua kauas, se tarkoittaa sisäistä kuolemaa. Pitäisikö kehitellä torjunnan sijasta myötätuntoista näkökulmaa? Löytyisikö myötätunnosta lääke korruptioon kontrollin lisäämisen sijasta?

PEKKA: On vaikea integroida miellessään sitä, että samassa ihmisessä on erilaisia, vastakkaisiakin puolia. Korruptiota voi kuvata myös ahneudeksi. Kulttuurissammekin tuetaan ahneutta. Jotakin kahmitaan itselle, paikataan puutetta, koska on aikanaan jäänyt jotakin vaille. Jollei kohtuus riitä, mikään ei riitä.

Näkökulma tekee korruption jollain tavoin ymmärrettävämmäksi, vaikkei sitä tarvitse hyväksyä. Enemmän kuin materiaa ihminen tarvitsee hyviä ihmissuhteita ja luottamuksellisia keskusteluja. Tällöin voi saada arvostusta omana itsenään ja menestyskulissin ylläpito on tarpeetonta. ●●

Mannie Sher Lontoon Tavistock-instituutista puhuu Pienet piirit, suuri luottamus – korruption monet kasvot -seminaarissa 2.12.2017 Tieteiden talolla Helsingissä.